



Examensarbete

Hösten 2018

15 hp

Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap

Fakulteten för lärarutbildning

Flerspråkighet i förskolan

*en intervjustudie om hur förskollärare arbetar med
flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan*

Författare:

Amira Saari och Thapanee Svensson

**Handledare:**

Hilma Holm

Examinator:

Adam Droppe

Titel:

Flerspråkighet i förskolan – en intervjustudie om hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan.

Engelsk titel:

Multilingualism in preschool - an interview study on how preschool teachers work with multilingual children's language development in preschool.

Sammanfattning:

Syftet med vår undersökning är att ta reda på vilka strategier förskollärarna använder sig av för att stimulera och stödja flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan. Metoden vi har valt för att ta reda på detta är intervjuer. Den teoretiska ansats vi har valt för vår studie är språkteorin och det sociokulturella perspektivet, där språk, kommunikation och samspel är i fokus. Huvudresultatet som framkommit i vår studie är att majoriteten av förskolorna främst fokuserar på att barnen ska lära sig svenska. Resultatet visar även att förskolorna använder sig av liknande hjälpmedel för att stödja de flerspråkiga barnens språkutveckling. Samtliga förskollärare nämner att de har en viktig roll i förskolan där de behöver lyssna, vara närvarande och tydliga i arbetet med barnen. De nämner även att konkret material, små grupper och att stötta samt utmana barnen är viktigt för att de ska utvecklas och lära sig. I arbetet utgår de alltid från barnens intresse, förståelse och behov.

Ämnesord:

Barn, Flerspråkighet, Förskolan, Lärmiljön, Modersmål, Samverkan, Språk.



Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.1.1	Styrdokument och myndigheter	2
1.1.2	Flerspråkighet i förskolan	3
1.2	Syfte	3
1.3	Forskningsfrågor	4
2	Teoretisk utgångspunkt	4
2.1	Språkteori	4
2.2	Sociokulturellt perspektiv	5
2.2.1	Den proximala utvecklingszonen och stöttning	6
3	Litteraturgenomgång med forskningsbakgrund	7
3.1	Samhällets betydelse	7
3.2	Förskolans och förskollärares uppdrag	9
3.3	Förskolans miljö och samverkan med vårdnadshavarna	9
3.4	Sagostund och högläsning	11
3.5	Modersmål	12
3.6	Sammanfattning av litteratur och forskning	13
4	Metod	14
4.1	Metodval	14
4.2	Urval	15
4.3	Genomförande	15
4.4	Bearbetning	16
4.5	Etik	17
5	Resultat	18



5.1	Förskollärarens uppdrag	19
5.1.1	Kunskap om flerspråkighet i förskolan	19
5.1.2	Förskollärarens roll	19
5.1.3	Pedagogisk dokumentation	21
5.1.4	Planering.....	21
5.2	Arbetsstrategier.....	22
5.2.1	Lärmiljön.....	22
5.2.2	Hjälpmedel	23
5.2.3	Svårigheter	25
5.2.4	Möjligheter	26
5.3	Samverkan med vårdnadshavare	26
6	Analys.....	27
6.1	Kroppsspråk.....	28
6.2	Sagoläsning, högläsning och återberättande.....	28
6.3	Språkbad	30
7	Diskussion	31
7.1	Modersmålsstöd.....	33
7.2	Metodkritik	34
7.3	Förslag på fortsatt arbete och vidare forskning	35
8	Referenslista	36
9	Bilaga 1: Missivbrev	39
10	Bilaga 2: Intervjufrågor	41
11	Bilaga 3: Blankett för underskrift	42



1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ganska nyligen skedde en kraftig flyktingström till Sverige. Det svenska samhället är mångkulturellt, vilket innebär att många olika etniska grupper med olika bakgrund, kulturer, religioner, traditioner, normer och språk lever här (Lunneblad 2013). Förskolan är en betydelsefull mötesplats då det oftast är den första platsen där barn möter andra barn och vuxna. Vi som pedagoger har därför en viktig uppgift i att möta nyanlända och flerspråkiga barn så att de kan integreras i vår verksamhet och i det svenska samhället. Flerspråkighet innebär att individen kan använda fler än ett språk, både i talat, tecknat och skrivet språk (Ladberg 2003).

Den språkliga kompetensen är något som grundläggs i ett tidigt skede. Därav är det intressant att studera de yngre barnens utveckling och framförallt då hur barn med olika modersmål stöttas i förskolan, då detta är en miljö som de vistas i mycket (Kultti 2012). Det språk som människan lär sig från födseln kallas för modersmål. Har individen utvecklat sitt modersmål väl och är trygg i sin identitet, så ges större möjligheter och bättre förutsättningar för att kunna lära sig flera språk. Nya språk lär barnen sig genom att lyssna, öva och pröva sig fram på lekfulla sätt (Calderón 2004). Barnen behöver ha ett välutvecklat språk för att kunna följa undervisningen i skolan (Ladberg 2003).

Kultti (2012) visar i sin avhandling att förskolan är det första steget i utbildningen där barnen tidigt kan tillägna sig språkkunskaper. Hon nämner även att minoritetsspråk bör uppmärksammas och uppmuntras, för att på så sätt kunna uppfattas som användbart. Vidare påpekar hon också att pedagogerna i förskolan behöver stödja barnen i deras kommunikationsutveckling. Även Ladberg (2003) tar upp att språk ska uppmuntras och i detta fallet syftar hon på flerspråkighet. Hon menar att vi måste motarbeta de fördomar och värderingar som finns kring att det är dåligt att ha kunskaper i språk, så att barnen inte får fel



budskap. Vidare belyser Kultti (2012) även att användandet av flera språk i förskolan kan motiveras om lärare visar ett intresse för barns språk och även kan behärska barnens språk.

1.1.1 Styrdokument och myndigheter

Enligt en rapport av Skolinspektionen (2010) visas att elever som har ett annat modersmål än svenska får sämre förutsättningar att nå grundskolans nationella mål än vad elever med svenska som modersmål har. Läroplanen för förskolan är ett styrdokument som kräver att förskoleverksamheten ska lägga grunden för barns livslånga lärande samt stimulera varje barns språkutveckling. Det är pedagogens ansvar att anpassa verksamheten utifrån varje enskilt barns behov och villkor. Vidare beskrivs det att barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och utveckla kunskaper inom andra områden. Det framgår av skollagen att förskolan ska se till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla och kommunicera både på det svenska språket och på sitt modersmål. Förskolan ska även sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet (Skolverket 2018).

Ett hinder för att pedagogerna inte arbetar med flerspråkighet i förskolan kan vara för att förskolan inte har resurser, exempelvis att förskolan inte har flerspråkig personal eller modersmålspedagoger tillgängliga (Skolverket 2013). Vidare tar Skolverket (2013) även upp att det är viktigt att verksamheten organiseras så att modersmålspedagogens tid med barnet integreras i förskolans vardagliga aktiviteter, då barn med ett annat modersmål än svenska ofta upplever att modersmålsstunder som läggs utanför förskolegruppen är något som de tvingas delta i, vilket kritiserats för att vara diskriminerande.

Femhundra tusen barn går i förskolan i Sverige idag. Av dessa är det cirka hundra tusen som talar mer än ett språk. Skolinspektionen (2017) har gjort en granskning av ett trettiotal förskolor. Dessa arbetar aktivt med att uppmuntra flerspråkiga barn att använda det svenska språket, men på tjugotre av dessa förskolor saknas ett medvetet arbete när det kommer till barnens modersmål. Personalen känner att de inte har tillräckligt med kunskaper när det gäller andra språk än svenska. Resultatet visar även att personalen är osäkra på vad det innebär att arbeta med de flerspråkiga barnens språkutveckling. Skolinspektionen menar att det brister i



förutsättningarna genom att det exempelvis saknas riktlinjer eller strategier, samt att tid för diskussion och reflektion kring förhållningssätt och metoder också är något som brister. Skolinspektionen nämner att förskolechefen har ett stort ansvar i att se till så att alla har samma syn på sitt uppdrag samt att tid finns för kompetensutveckling och utbyten av erfarenheter. Skolinspektionen drar därför slutsatsen om att det är förskolechefen som behöver styra och leda arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Vår uppfattning är att om verksamheten inte har modersmålsstöd så hamnar ansvaret på oss pedagoger att arbeta med flerspråkighet, vilket kan vara problematiskt då alla inte har den språkkunskapen eller kompetensen som krävs, vilket även Skolinspektionen (2017) visat på som vi nämnt ovan.

1.1.2 Flerspråkighet i förskolan

I vår studie är det intressant att undersöka huruvida förskolor arbetar kontinuerligt med flerspråkighet eller inte då det är ett mål i läroplanen som ska följas. Genom våra tidigare erfarenheter både genom praktik och arbete har vi båda fått upplevelsen av att fokus endast ligger på det svenska språket trots att forskning pekar på vikten av att barnen får utveckla båda sina språk eftersom språkutvecklingen annars kan hindras. Hur kan barn som i första hand inte talar svenska i hemmet, bli delaktiga och kommunicera i förskolan där verksamheten mestadels fokuserar på det svenska språket? Vi vill i vår studie få förskollärares syn på hur arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling kan se ut eftersom vi anser att det är viktigt att belysa både varför och hur pedagoger på bästa sätt kan arbeta med flerspråkighet i förskolan. På så sätt kan det ge oss själva och våra läsare en fördjupad kunskap som förhoppningsvis kan användas ute i verksamheten. Då Skolinspektionen (2017) visar på brister gällande flerspråkighet i verksamheten och hos pedagoger vill vi bilda oss en uppfattning inom området kring hur det ser ut i praktiken på de förskolor vi tänkt besöka.

1.2 Syfte

Vårt syfte med studien är att ta reda på vilka strategier förskollärarna använder sig av för att stimulera och stödja flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan. När det gäller språkutvecklingen kommer vi utgå från språkteorin som Ladberg (2003) studerat mycket kring där hon påpekar hur viktig förskolan och förskollärarna är när det kommer till att lära och utveckla barnens språk.



1.3 Forskningsfrågor

1. Vad anser förskollärare är viktigast i arbetet med att gynna flerspråkiga barns språkutveckling?
2. Vilka möjligheter respektive svårigheter ser förskollärare i arbetet med flerspråkiga barn?

2 Teoretisk utgångspunkt

2.1 Språkteori

Vår studie baseras på språkteorin som Ladberg (2003) förespråkar. Gunilla Ladberg är en filosofie doktor i pedagogik, utbildare, konsult och författare. Språket hjälper oss inte bara att kommunicera, utan är också ett hjälpmedel människor använder sig av för att tänka. Det som kan vara avgörande för ett barns språkinlärning är människor som är förebilder för barnet och som är intresserade av det barnet har att säga. Om omgivningen förväntar sig flerspråkighet, så blir barnen också flerspråkiga. Omgivningen utanför familjen har en stor betydelse för barnets språk genom att barnet ser, hör och iakttar hur andra människor gör, vilket resulterar i att de gör likadant. Hör barnet andra människor som växelvis talar flera olika språk blir detta naturligt (Ladberg 2003).

Grunden i att tillägna sig ett nytt språk är lyssnandet. Att lära sig ett språk tidigt i livet är en fördel, eftersom det då blir lätt att lära sig uttal, grammatik och automatiserat språk. Språket kan även talas i flera sammanhang. Automatiserat språk innebär att språket kan förstås och talas snabbt och utan att medvetet behöva anstränga sig. För att ett språk ska bli automatiserat behöver barnet höra språket mycket, ofta och regelbundet. Leken är viktig för barnets språk och betyder mycket för den fortsatta språkutvecklingen. För att barnets språk ska kunna växa krävs närhet, kroppskontakt, blickar och trygghet, vilket barnet främst får från människor som står dem nära. Ska ett barn ta till sig ett språk måste det vara viktigt för barnet och motivation samt engagemang krävs. Barnet behöver också få lära sig på det sätt som passar hen bäst (Ladberg 2003).



Ska ett språk läras är upprepning och variation viktiga begrepp. Hör någon ett ord sägas tillräckligt många gånger så lagras hjärnan det i minnet. För att sedan tillägna sig ett stort ordförråd behöver språket användas på många olika sätt. För att barn ska lära sig ett nytt språk är det även viktigt att hitta aktiviteter som fångar barnet. Ett hjälpmedel för att lära ut ett språk är språkets melodi, rörelse och rytm. Med rim, ramsor, sånger, fingerlekar och rörelsevisor kan barnet snabbare och lättare, genom lust och glädje, lära sig ett nytt språk. Även tecken kan vara en bra hjälp (Ladberg 2003).

I förskolan har pedagogerna tre viktiga uppgifter för att barnens språk ska utvecklas. Pedagogerna måste skapa en atmosfär för språk, organisera för språk och ge barnen ett rikt inflöde av språk. Barnen ska våga och tillåtas att uttrycka sig spontant, alla språk ska göra sig hörda och i verksamheten ska pedagoger och barn hjälpa varandra att uttrycka sig. Verksamheten bör också organiseras så att barnen har tid, utrymme och lekmaterial till att få använda sina språk. Ett rikt inflöde av språk kan pedagogerna ge barnen i form av sagor, bokläsning, berättelser och samtal, vilket barnen senare använder i sin lek och i samtal med sina kamrater. För att stödja språket är bilder och foton ett bra pedagogiskt hjälpmedel eftersom bilderna hjälper barnet att se, minnas och berätta (Ladberg 2003).

Arbetar förskolan och skolan tematiskt så underlättar detta språkinläringen eftersom arbetet då handlar om sammanhang, att söka mönster och samband, fördjupning samt att utveckla och knyta ihop tanke- och språkutvecklingen. Miljön spelar också stor roll. Finns det tydliga rutiner och vanor har barnet lätt att känna igen dessa och kan sätta ord på dem. I förskolan kan det alltså organiseras aktiviteter i miljön så att det underlättar för barnen att utveckla sitt tänkande och sina språk. Om barn har svårt för att lära sig eller använda ett språk, så beror det ofta på att barnet har dåliga förutsättningar för det språket, exempelvis genom att barnet inte har tillfällen att tala språket, att barnet får negativa reaktioner vilket gör att hen undviker språket, eller att barnet har lärt sig att språket inte bör talas (Ladberg 2003).

2.2 Sociokulturellt perspektiv

Det lilla barnet föds in i en interaktiv och kommunikativ värld. Genom kommunikation blir individen delaktig i kunskaper, färdigheter, förhållningssätt och perspektiv (Säljö 2000). När



ett barn föds in i denna världen behöver hen lära sig kulturens språk. Det som definierar oss som människor är just språket. Genom språket gör vi också våra erfarenheter. Barnet lär sig språket i interaktion med andra och barnet behöver en vuxen som vägleder hen (Sandvik & Spurkland 2012).

Vår studie utgår även från det sociokulturella perspektivet där Vygotskij är en av grundarna. Vygotskij utvecklade en teori om att det finns ett samband mellan tänkande och språk, vilket skapas under barnets utveckling. Det kan inte ske någon utveckling av språket eller tänkandet om inte den sociala kommunikationen finns. Kommunikationen är det centrala i människors utveckling och lärande. All interaktion mellan individer är det som är avgörande för en persons utveckling. Om barnet får möjlighet till god kommunikation med andra människor, desto rikare blir hans tänkande (Vygotskij 2001). Sociokulturellt perspektiv handlar om att människor tillägnar sig kunskap och formas i de kulturella aktiviteter som hen är delaktig i (Säljö 2000). I olika samhällen måste barnet tillägna sig olika kompetenser, då olika områden är formade av vår kultur. I mångkulturella förskolor behöver pedagogerna vara medvetna om att barnen kan ha kompetenser som inte dem ser, men att den kompetensen måste få en chans att utvecklas. Exempel på detta kan vara kulturella uttryck såsom sång och dans. I ett sociokulturellt perspektiv är kommunikation och språkanvändning avgörande för barnets lärande och utveckling samt för förståelsen av sin omgivning. Lärandet är något som är socialt betingat. Barnen lär sig både av och med andra. I lärprocessen är det språket som är kärnan. Språket använder vi för att tänka och handla. Språket utvecklas i den sociala gemenskapen och bearbetas hos individen (Sandvik & Spurkland 2012). Det lilla barnet kan med hjälp av vuxna lära sig nya ord och meningar som de sedan kan koppla ihop i olika sammanhang. Det vill säga att pedagogerna ger barnen begrepp som fungerar även utanför förskolan.

2.2.1 Den proximala utvecklingszonen och stöttning

Barnets samspel med andra människor är grunden till lärande. Genom att barnet tar hjälp av en vuxen eller en kamrat som är mera kompetent, kan hen komma längre i sin utveckling och i sitt lärande, vilket kallas för ”den proximala utvecklingszonen”. Utvecklingen kan delas in i två delar. Den första delen är vad barnet klarar av på egen hand och den andra delen handlar



om vad barnet kan göra med andra (Säljö 2000). Sandvik & Spurkland (2012) nämner att genom den proximala utvecklingszonen kan individens utvecklingspotential synliggöras. I utvecklingszonen kan pedagogen stötta barnet och vägleda hen mot en större insikt. Som pedagoger ska vi inte bara se vad barnet kan göra vid en viss tidpunkt, utan se på vad barnet är kapabelt att utföra inom utvecklingszonen.

För att barnen ska utföra en uppgift eller delta i en aktivitet kan stöttningen hjälpa till genom att försöka intressera och uppmuntra barnet. Det handlar om att på många olika sätt hjälpa barnen att klara av något. Den uppgiften barnen ska klara av att utföra bör inte vara för svår och kraven ska heller inte vara för höga. Barnen kan även hjälpas av att den vuxne visar hur en uppgift kan lösas och att hjälpa barnet om hen blir frustrerad. Det är viktigt att vara medveten om hur mycket stöd som ges och när det stödet ska minskas eftersom barnet då kan gå från att vara en åskådare i behov av stöd till att bli en självständig deltagare (Sandvik & Spurkland 2012).

Språkteorin, det sociokulturella perspektivet och den proximala utvecklingszonen samt stöttningskan i vår studie bidra med en djupare förståelse för hur viktig kommunikation och språkanvändning är för barnens lärande och utveckling. Dessa perspektiv bygger på varandra eftersom både språkteorin och det sociokulturella perspektivet tar upp kommunikationen som nyckeln till inläring och utveckling hos barnen. Vi tänker att ett barn får väldigt svårt för att utveckla sitt modersmål, det svenska språket och språk överhuvudtaget, om de som arbetar i förskolan inte ger barnen möjligheter och redskap för att lära sig. Som blivande förskollärare är det av största vikt att vi samspelar och kommunicerar med barnen för att de på bästa sätt ska komma längre i sin utveckling och i sitt lärande.

3 Litteraturgenomgång med forskningsbakgrund

3.1 Samhällets betydelse

I världen är de flesta människor två- eller flerspråkiga. Som två- eller flerspråkig har individen en fördel då hen kan använda mer än ett språk i vardagslivet och kan kommunicera



med fler människor (Sandvik & Spurkland 2012). Flerspråkighet bör ses som en tillgång eftersom kunskaper i olika språk stärker varandra. Barns kognitiva utveckling, kunskapsutveckling och identitetsutveckling främjas av att barnet så tidigt som möjligt får tillgång till alla sina språk. Ser människor på flerspråkighet som något som är självklart, värdefullt och uppmuntrar det, så blir det naturligt för barnen att använda alla sina språk (Ladberg 2003).

Anders Skans är en förskollärare, specialpedagog och har även en licentiatexamen i pedagogik. Skans har skrivit en avhandling där syftet är att både undersöka och analysera didaktiken i en flerspråkig förskola. Detta för att kunna bidra med mer kunskap om uppdraget förskolan har i att arbeta interkulturellt i förhållande till de didaktiska frågorna. Skans (2011) visar i sin studie att samhället är en betydande faktor för om flerspråkighet anses vara en resurs, samt om det ses som statusfyllt att vara flerspråkig eller ej. Kultti & Pramling (2017) visar till exempel att engelskan är ett språk som värdesätts av andra att kunna, medan andra modersmål utöver engelskan, inte har lika hög status. Hyltenstam & Lindberg (2004) tar också upp samhällets bidragande faktor till flerspråkighet. Där nämns det att det i samhället finns en norm om att människor ska vara enspråkiga vilket kan skapa en negativ attityd till flerspråkighet och detta behöver motverkas. Skans (2011) visar även att attityden spelar en stor roll för motivationen till att lära sig ett annat språk. Massmedia påverkar också människors inställning till olika länder och etniska grupper. Ger media en negativ bild av barnets grupp kan det göra att barnet inte vill tala sitt språk eller visa sin tillhörighet i gruppen. Enligt ovanstående kan vi inte annat än att hålla med om det som skrivs fram. Dagens skola har främst engelska, tyska och franska som språkval och de andra språken verkar inte ha lika hög status. Engelskan kan ha så hög status eftersom det är gångbart i flera olika länder. Men om endast engelskan värdesätts kan det betyda att eleverna inte får valmöjligheter att lära sig några andra språk, vilket kan visa att det inte är betydelsefullt att kunna några andra språk. Samhällets attityd och människors inställning till flera språk är inte något som förskolan kan göra något åt, men det har ändå en stor betydelse då pedagogerna som arbetar i förskolan behöver vara förebilder för barnen.



3.2 Förskolans och förskollärarens uppdrag

Som blivande förskollärare kommer vi i förskolan möta många barn från världens alla hörn, vilket gör att förskollärare har stora möjligheter att visa att flerspråkighet är något betydelsefullt. Lahdenperä (1997) skriver exempelvis att som lärare kan vi visa respekt för barnens modersmål och deras kulturella bakgrund för att på så sätt stärka barnens självkänsla och identitet. En stark självkänsla och identitet är betydelsefullt för ens motivation och lärande. För att stärka flerspråkiga barns motivation till att lära sig ett andraspråk, behöver människor se flerspråkighet som en resurs och inte som ett problem.

För att skapa utvecklande lärandemöjligheter har pedagoger en viktig uppgift då de behöver ta hänsyn till och lyfta flerspråkighet i verksamheten. För att barn ska få bekräftelse i sin identitet och känna sig kunniga, är det viktigt att verksamheten skapar aktiviteter där flera språk kan användas och bli resurser i både kommunikation och meningsskapande. Det är inte möjligt att pedagogerna ska kunna alla barnens modersmål, utan det viktiga är att alla blir inkluderade i verksamheten (Kultti & Pramling 2017).

3.3 Förskolans miljö och samverkan med vårdnadshavarna

Calderón (2004) menar att föräldrarna har det största ansvaret för sina barn och att dem är barnets förebilder. Men både föräldrar och förskola har en roll i att vägleda barnen. Förskolan är till för att barnen ska utvecklas och lära sig. Förskolan ska även ta hänsyn till det liv som barnen lever utanför förskolan. Att samarbeta med vårdnadshavarna ska också ses som en självklarhet i förskolan. Det är personalen som ska se till att hålla kontakten med vårdnadshavarna. Som pedagog behöver det inses att alla familjer är olika och att alla har sina egna traditioner och sin egen kultur. Detta tas även upp av Lunneblad (2013), som beskriver att pedagogerna behöver leva sig in i och förstå vad det kan innebära att behöva bryta upp från en viss miljö och möta livsmönster som inte är likt det dem är vana vid. Calderón (2004) skriver vidare att det även kan vara så att vårdnadshavarna har en helt annan syn på lärande och förskolans roll än vad pedagogerna har. För att kunna förmedla information kring barnet behöver pedagogerna ha erfarenhet och kunskap för att samarbetet ska bli bra. Det viktigaste är dock att pedagogen är öppen, varm och genuin i sitt förhållningssätt, samt att de har en vilja i att förstå varandra. Ibland behöver pedagogerna ta vårdnadshavarna till hjälp för att



kunna tala barnets språk, exempelvis genom att fråga dem efter ord på det modersmål som talas i hemmet. Som pedagoger måste vi visa intresse för barnets kultur och modersmål, genom att exempelvis fråga vad olika saker heter och leta efter översättningar och betydelser tillsammans. Ett tips kan vara att både vårdnadshavare och pedagoger skriver ner ord som barnet säger i en bok. Genom detta kan språkutvecklingen stödjas både på modersmålet och på det svenska språket.

Ann-Katrin Svensson forskar om barns språkutveckling. Svensson har fokus på språkstimulerande miljöer i förskolan och hur ordförrådet hos barn kan utvecklas. Hon belyser att pedagogerna bör prata med barnen och lyssna på dem, samt att barnens tankar ska vara utgångspunkten i samtalet. Svensson (2012) skriver i sin forskning att ett flerspråkigt barns modersmål är en tillgång i att lära sig andra språk, såsom det svenska språket. Det är av vikt att pedagoger ser till att barnets första språk utvecklas parallellt med det svenska språket. Hur flerspråkiga barn utvecklar sitt kunnande i språket har att göra med vilken miljö de befinner sig i. Barns hemmiljö och förskolans miljö ska interagera med varandra, så det är viktigt att pedagoger och vårdnadshavare samverkar för att barnen ska kunna utveckla sitt modersmål. Samverkar och samarbetar pedagoger och vårdnadshavare med varandra så bildar det goda möjligheter för barnens utveckling och lärande då vårdnadshavarna är en bra tillgång i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan (Skans 2011). Om förskolan har en flerspråkig miljö kan detta göra att barnen känner att de har en tillhörighet och känner sig delaktiga i verksamheten (Skans 2011). Att inte uppmärksamma barnets ursprung eller kultur kan också vara illa, eftersom barnet då får en känsla av att hen inte är värdefull (Ladberg 2003). Ovanstående kan vara lite problematiskt då tidigare erfarenheter vi gjort pekar på att det svenska språket ska talas i förskolan och modersmålet hemmavid. Självklart ska det svenska språket vara i fokus, men förskolan bör även ta in andra språk i verksamheten då ett flertal studier visar att kombinationen av dessa gynnar barnen. Hos pedagogerna finns det säkerligen en viss osäkerhet och okunskap kring att arbeta med flera språk, vilket är förståeligt, då det är en utmaning att i verksamheten kunna anpassa undervisningen till alla barn.



Kultti (2014) skriver att det i läroplanen för förskolan står tydligt att förskolan ska samarbeta med hemmet. Förskolans uppgift är att komplettera hemmet. Genom att samarbeta kan förskolan och hemmet föra en dialog kring bland annat förväntningar, önskemål och behov. Har förskolan och hemmet ett gott samarbete kan missuppfattningar minskas. Genom att samarbeta kan även olika erfarenheter, intressen och värderingar delas, vilket ger goda förutsättningar för barns språkutveckling. Axelsson (2005) har gjort en utvärdering som visar att vårdnadshavarna önskar att barnen ska lära sig både det svenska språket samt sitt modersmål, men att lärarna ofta tolkar det som att vårdnadshavarna endast vill att barnen ska tala det svenska språket i förskolan. Skans (2011) skriver att grunden för att barnen ska känna en gemenskap och delaktighet i förskolan är att vårdnadshavarna också är delaktiga, eftersom barnen påverkas av den inställning vårdnadshavarna har. Har vårdnadshavarna och pedagogerna en god relation så kan detta göra att även pedagoger och barn får en bättre relation.

3.4 Sagostund och högläsning

Svensson (2012) menar att pedagogerna i förskolan har en viktig roll för vad barnen lär sig i en aktivitet såsom vid en sagostund. Sagostunden ska inte vara en stund där barnen sitter tysta och bara lyssnar. Låter pedagogerna istället barnen få vara aktiva och kommentera vad boken handlar om så förbättras deras språkkunskaper. Pedagogerna har en avgörande roll för att möjliggöra samspel, ge sagostunden en mening samt öka barnens språkutveckling. Även Skans (2011) tar upp sagoläsning och nämner att pedagogerna kan använda bilder, teckenstöd och konkreta material för att stimulera barnens modersmål och förstärka barnens förståelse för sitt modersmål under exempelvis sagoläsningen i förskolan. Skans (2011) menar vidare att det är viktigt att pedagogerna ser till att de flerspråkiga barnen får möjligheter att uttrycka sig på sitt modersmål i samband med svenskan för att deras språk ska kunna utvecklas, vilket kan göras med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, musik och dramatisering för att främja de flerspråkiga barnens språkutveckling. Det Skans (2011) påpekar kring olika uttryckssätt kan vara viktigt att belysa då både bild, musik och drama kan ha en enorm potential i att fånga alla barn eftersom alla lär sig på olika sätt. Att få uttrycka sig med till exempel bild eller drama kan innebära att det verbala språket inte alltid behövs, utan barnen kan göra sig förstådda på andra sätt.



Stig Broström från Danmark är en filosofie doktor i pedagogik. Broström har forskat och skrivit om läsning, barns berättande, teckning och lek, där han utgår mycket från Vygotskij. Broström (2009) nämner sagostunden, där han tar upp att pedagogen i samband med högläsningen bör ha en dialog med barnen och låta dem få uttrycka sig med hjälp av egna estetiska uttryck som exempelvis att berätta, rita och dramatisera genom att få använda sin fantasi. Senare kan barnen använda sig utav berättelsen i olika lekar, vilket är av vikt för barnens inläring och språkutveckling. Berättande och återberättande samt estetiska aktiviteter som genomförs i förskolan kan gynna och förstärka barnens förmåga i språkutveckling och i deras kommande skolgång.

3.5 Modersmål

Vi använder vårt språk för att tänka och tala. Genom språket kan vi kommunicera med andra och både formulera samt utveckla våra tankar. Vårt språk består också av gester, tonfall och miner. Våra uttryck kan skilja sig åt beroende på om personen är man eller kvinna, olika kulturer samt mellan olika grupper och åldrar. Alla våra uttryck bildar tillsammans ett språk som bär på både vår identitet och kultur, vilket skapar en tillhörighet (Calderón 2004). Modersmålet har stor betydelse för barns identitet eftersom språk och identitet hör ihop. Modersmålet är grunden för allt lärande inom språkutveckling. Har barnet utvecklat sitt modersmål väl, så är det lättare att lära sig nya språk, såsom svenska. Om modersmålet hindras i sin utveckling så kan det bli svårare att lära sig andra språk. Saknar individen ett språk kan det innebära att hen saknar en del av sin identitet. För att stärka barnens identitet och självförtroende är personer som talar barnets språk viktiga, som exempelvis modersmållärare (Ladberg 2003).

För ett barn som är flerspråkigt kan det vara svårt att välja vilken identitet hen ska använda sig utav, så därav behöver barnet få bekräftelse på båda språken. Finns det tvåspråkiga förskollärare eller modersmållärare i förskolan kan de bidra med att modersmålet kan vidareutvecklas. Tyvärr har inte alla möjligheter att anställa tvåspråkiga lärare, vilket gör att föräldrarna också har en viktig roll. Då kan det vara en god idé att fråga föräldrarna när det gäller att bedöma barnets modersmålskunskaper och modersmålsutveckling (Sandvik & Spurkland 2012). Att det brister så mycket i resurserna på många platser kan betyda att barnen



inte får möjligheter till den språkutveckling som de har rätt till. Utifrån ovanstående kan vi som läsare ställa oss frågande till varför det inte satsas mer pengar på att barnen får lära sig sitt modersmål, andra språk överhuvudtaget och varför inte modersmållärare anställs.

Det är viktigt att ge flerspråkiga barn möjlighet att utveckla sitt modersmål samtidigt som förutsättningar även skapas för dem att lära sig ett andraspråk. Utifrån en studie som Collier & Wayne (2004) gjort, visar det sig att ju längre tid barnen fick undervisning i sitt modersmål, desto snabbare kunde de komma ifatt de barn som var enspråkiga, både när det kom till språk och andra ämnen. Studien visade även att modersmålet har en stor betydelse för att utveckla färdigheter i ämnen som matematik, naturvetenskap, samhällskunskap och historia. Sandvik & Spurkland (2012) skriver att barnen, genom att utveckla sitt modersmål, får en god kommunikation med både familj och släkt. De får också möjlighet att utifrån ålder och kognitiv utveckling kommunicera på en nivå som passar dem. Modersmålet kan även ha en stor betydelse för att utveckla sitt andraspråk eftersom många färdigheter som barnen har på sitt modersmål går att överföra till andraspråket. Det kan handla om att delta i samtal, berätta, förklara samt att förstå ord och begrepp.

3.6 Sammanfattning av litteratur och forskning

Den litteratur och forskning vi har hittat kring flerspråkighet har många saker gemensamt. Bland annat tar flera forskare och författare upp att flerspråkigheten har flera fördelar och bör ses som en tillgång. Författaren tar upp förskollärarnas viktiga roll i att stärka barnen i deras många olika språk. Identitet tas även upp som ett viktigt begrepp. Det nämns också att verksamheten bör organiseras så att barnen har möjlighet att lära sig och utveckla sina språk. Ett flertal gånger tas det även upp att människor attityder och inställning till flera språk spelar en stor roll för att ett barn ska vilja lära sig och prata flera språk. Några forskare påpekar även att miljön och samverkan mellan förskollärare och vårdnadshavare har en stor betydelse för språkutvecklingen hos barnet. Vidare belyser det också att sagoläsning och högläsning kan vara en bra metod för att främja språkutvecklingen.

I vår studie blir det intressant att ta reda på hur förskollärarna vi intervjuar ser på flerspråkighet, hur miljön är utformad för språkutveckling, samt hur samverkan mellan



förskollärarna och vårdnadshavarna ser ut och om modersmålsstöd finns i verksamheten och hur det isåfall ser ut. Forskningen och litteraturen tar även upp många möjligheter med flerspråkighet. Bland annat att utvecklingen av sitt modersmål kan främja andra ämnen som exempelvis matematik och naturvetenskap. Även att förskolan, genom att uppmuntra flera språk, gör att barnen känner en tillhörighet och delaktighet i verksamheten. Genom flera språk kan barnen även prata i flera sammanhang, och deras kognitiva, kunskaps- och identitetsutveckling främjas av tillgången till flera språk. Ingen forskare eller författare nämner några direkt hinder med flerspråkigheten. Det enda som påpekas är att det kan vara svårt för förskolor att anställa modersmåls lärare om de inte har resurser till det. Genom vår undersökning ser vi här en möjlighet i att fråga de förskollärare vi intervjuar ifall dem som är verksamma i förskolan ser några hinder med flerspråkighet då det inte framkommit i varken litteratur eller forskning.

4 Metod

4.1 Metodval

I vårt forskningsprojekt använde vi oss av en kvalitativ metod där vi genomfört intervjuer. Vi intervjuade fem förskollärare som arbetade på tre olika förskolor i en större kommun i Skåne. Valet av metoden intervju gjorde vi eftersom vi båda anser att det personliga mötet är väldigt viktigt. I en allt mer digitaliserad värld uppskattar vi möten öga mot öga. Det är inte bara det talade som är viktigt, utan även kroppsspråket, då det står för den största delen i hur vi människor kommunicerar med varandra. Fördelen med intervjuer är att den som intervjuar kan få en mer djupgående och detaljerad information då intervjuaren kan utforska ämnen och följa upp frågorna, vilket ger möjlighet till flexibilitet. I en kvalitativ undersökning får vi även en helhetsförståelse för det som vi studerar eftersom vi går djupt in i ämnet för att få mycket information (Kvale 2009). I vårt fall där huvudämnet är språk får vi information som belyses ur olika perspektiv vilket kommer ge oss en helhetsförståelse inom området. Det finns även nackdelar och svårigheter som vi forskare kan stöta på med våra intervjuer. Genom intervjuerna får vi reda på vad förskollärarna säger, men inte vad de faktiskt gör. Ibland



stämmer inte det som sägs med ens handlingar (Denscombe 2016). Därför kan vi aldrig vara säkra på att dem vi intervjuar svarar sanningsenligt. Intervjun kan också försvåras om de vi intervjuar inte svarar på våra frågor utan på något helt annat.

När forskaren ska genomföra intervjuer är det viktigt med flexibilitet. När forskaren intervjuar kan hen ställa följdfrågor. Det gäller även för oss som intervjuar att ställa frågorna på rätt sätt och klargöra att den som blir intervjuad förstår frågan som ställs (Kvale 2009). Att ställa frågor på rätt sätt kan vara att den som intervjuar inte ska påverka den som intervjuas genom att exempelvis sätta orden i mun på dem (Vetenskapsrådet 2002). I våra intervjufrågor fanns det inga fasta svarsalternativ, utan den intervjuade kunde svara öppet på frågorna vi ställde utifrån sina erfarenheter (Kvale 2009). Vi anser att metoden intervju ger oss en möjlighet att få till ett naturligt samtal.

4.2 Urval

Undersökningsgruppen är förskollärare som arbetar i förskolan. Vi valde att fokusera på förskollärare eftersom vi själva utbildar oss till det samt för att förskollärare har en stor roll i barns språkutveckling. Urvalet av stadsdel gjorde vi då vi sedan tidigare visste att majoriteten av barnen som kom från denna stadsdel var flerspråkiga. Vi gjorde även ett urval på tre olika förskolor inom denna stadsdel eftersom variationsbredden är viktig då förskolor kan arbeta på olika sätt (Lieblich 1998). Några av förskollärarna som intervjuades valdes specifikt ut av förskolechefen då hen valde ut dem som hen ansåg passade för vår undersökning. Andra förskollärare fick själva välja om de ville delta i intervjun då förfrågan skickades ut till hela förskolan och olika avdelningar. Förskolechefen visste om att vår studie skulle handla om flerspråkiga barns språkutveckling då hen fått den informationen via ett missivbrev som vi skickade ut. Vi intervjuade två förskollärare på en förskola, två från den andra förskolan och en förskollärare från den tredje förskolan. Alla som intervjuades var kvinnor. Förskollärarna vi har intervjuat har arbetat i förskolan i två, nio, tjugotre, tjugosex respektive trettiofyra år.

4.3 Genomförande

När en undersökning ska göras är det viktigt att forskaren undersöker det som är relevant för ens frågeställningar, så att studien har en hög trovärdighet. En studie har en hög trovärdighet



om forskaren har undersökt det som skulle undersökas. Tillförlitlighet innebär att en undersökning är korrekt utförd. Tillförlitligheten kan testas genom att flera forskare gör samma undersökning. Om de får samma resultat kan studien ha en hög tillförlitlighet (Kvale 2009). Dock har vi haft en begränsad tid på oss att utföra vår studie, vilket medfört att vi inte har kunnat genomföra undersökningen ett flertal gånger.

Vi började med att skriva ett missivbrev samt fjorton intervjufrågor (se bilaga). Därefter ringde vi upp sex förskolechefer för att fråga om vi fick lov att intervjua förskollärarna på deras förskola. Tre förskolechefer tackade ja och tre tackade nej, då förskollärarna på de förskolorna tyvärr inte hade tid. Vi skickade därefter ut informationsbrev till förskolecheferna via mail där vi förklarade vad vår studie handlade om, samt att informationen som vi skulle samla in genom intervjuerna bara kommer att användas i vår studie (Vetenskapsrådet 2002). Vi bad även förskolecheferna ge ut vårt informationsbrev till två förskollärare var från olika avdelningar, som skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. Förskollärarna som valt att ställa upp på intervjuer, ombads att maila oss förslag på datum och tidpunkter då intervjun lämpligast kunde äga rum, samt kontaktuppgifter till dem så att vi kunde nå dem.

När vi fått in svar från förskollärarna så kontaktade vi dem för att boka in en tid för intervju. Vi skickade även ut de fjorton intervjufrågorna till förskollärarna en tid innan intervjun skulle äga rum, för att de på så sätt skulle få en chans att förbereda sig. Under fyra av intervjuerna var det en av oss som ställde frågor och antecknade kortfattat i stödpunkter, medan den andra spelade in det som sades, observerade kroppsspråket och även antecknade. Under ett intervjutillfälle fick en av oss förhinder, varpå den andre fick genomföra intervjun enskilt.

4.4 Bearbetning

Efter intervjuerna lyssnade vi igenom ljudinspelningarna och läste våra anteckningar, samt transkriberade materialet. Det som var viktigt för oss att tänka på under arbetets gång, var att citaten och utdragen ur intervjuerna var tvungna att skrivas ihop ordagrant. Ska forskaren citera krävs även ett godkännande. Skulle det sedan finnas tveksamheter eller pauser under intervjun så ska detta även finnas med i transkriberingen. Vi som forskare måste även ange när, var och med vem intervjun har gjorts, samt hur vi kan nå den intervjuade senare



(Vetenskapsrådet 2002). Efter att alla intervjuerna var gjorda sammanställde vi de olika svaren vi fått på varje intervjufråga och försökte därefter kategorisera innehållet genom att hitta gemensamma nyckelord. I samtalen som genomfördes hittade vi olika mönster som därefter bildade olika teman som vi kommer att gå igenom i resultatdelen (Denscombe 2016). Förskollärarna som intervjuades svarade liknande på frågorna som ställdes. När forskaren ska koda av texter kan hen utgå från nyckelord, vilket är ord som återkommer i undersökningen som gjorts. Denna metod kallas även för narrativ analys där forskaren redogör för de fynd som gjorts baserat på vilka ord som använts. I sökandet efter ett tema kan forskaren i sin analys utgå från likheter och skillnader i de svar som de intervjuade har gett då frågorna ställdes (Denscombe 2016). När uppsatsen väl är färdig kommer vi via mail att kontakta de som intervjuats så att de har möjlighet att ta del av vårt arbete.

4.5 Etik

Under arbetets gång har vi tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna, som innefattar fyra huvudkrav. Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002). Informationskravet har vi följt genom att vi innan studien skickade ut ett missivbrev till förskolecheferna och förskollärarna, där vi informerade om vad vår undersökning skulle handla om. Innan vi genomförde våra intervjuer ville vi ha ett skriftligt godkännande av varje enskild deltagare för att försäkra oss om att de givit sitt samtycke att delta i en intervju, vilket kallas för samtyckeskravet (Vetenskapsrådet 2002). Underskrifterna samlade vi sedan in vid intervjutillfället (se bilaga). Konfidentialitetskravet har vi också tagit hänsyn till då förskollärarna som ställde upp i intervjuerna endast kommer bli nämnda med fingerade namn. Annars behöver forskaren ha samtycke för att få ange den intervjuades namn. Forskaren kan istället även ange den intervjuades kön, yrke eller ålder (Vetenskapsrådet 2002). Vi har även beaktat att inte nämna något namn på orten eller förskolorna som ingått i vår studie. Nyttjandekravet har vi fullföljt genom att de uppgifter som vi fått angående de enskilda personerna samt allt material vi samlat in, bara använts i vår studie. Den datainsamling som vi använt kommer efter studiens gång att tas bort (Vetenskapsrådet 2002).



5 Resultat

I vårt resultat kommer vi ange fingerade namn på de personer som har intervjuats för att de inte ska kunna identifieras. De intervjuade kallas för ”Anna”, ”Bodil”, ”Cecilia”, ”Diana” och ”Elin”. På förskolorna fanns det endast ett fåtal pedagoger som kunde flera språk. På någon förskola var en barnskötare flerspråkig, på en annan fanns en förskollärare som kunde flera språk och på den tredje förskolan nämndes det att två pedagoger kunde flera språk. Annars framkom det att vissa förskolor ibland plockade in vikarier som kan andra språk, samt även att de tar in personer i förskolan som behöver träna på sin svenska. En förskola nämner dock att personalen inte nödvändigtvis talar samma språk som barnen gör. Fyra av fem förskollärare som vi intervjuade kunde bara svenska. På en förskola är nittiosju procent av barnen flerspråkiga. Arabiska är det språk som främst representeras. På en annan förskola är det endast ett femtal barn som har svenska som modersmål. Majoriteten av förskollärarna som vi har intervjuat arbetar med barn i tre till fem års åldern, men det fanns även någon som arbetade med ett till treåringarna. Tre av fem förskollärare som deltog i intervjuerna berättade att de aktivt sökt sig till ett arbete där majoriteten av barnen är flerspråkiga då de tycker att mångfalden är viktig och eftersom de gillar utmaningar.

Flerspråkighet för förskollärarna vi har intervjuat innebär att människor kan prata och kommunicera på mer än ett språk samt att individen kan tala sitt modersmål men även ett annat språk. Anna nämner att flerspråkigheten innebär att någon kan uttrycka sig på mer än två språk, samt att flerspråkighet inte bara behöver innebära det muntliga språket utan också kroppsspråk, TAKK-tecken eller teckenspråk. TAKK är inte samma sak som teckenspråk, men bygger på det, där både tal och tecken används samtidigt. TAKK är till för hörande personer som är försenade eller avviker i sin språkutveckling. Bodil nämner att flerspråkigheten innebär att individen har en annan kultur och Cecilia berättar att flerspråkigheten innebär mångfald, att det är inspirerande och berikande samt att det ger mycket tillbaka. Elin säger att ”flerspråkigheten är en tillgång och resurs för att nå fram till andra medmänniskor och att det bara är positivt och bra”. Diana citerar ”Loris Malaguzzi” och säger ”barn har hundra språk, men berövas nittionio”, och nämner vidare att det är viktigt att vi erbjuder barnen andra möjligheter att språka än bara det talade. Loris Malaguzzi förespråkade den pedagogiska inriktningen ”Reggio Emilia” där lyssnande, dokumentation,



observation, reflektion och individers olikhet är viktiga punkter. Inriktningen belyser även vikten av att barnen ska få utveckla alla sina uttryckssätt och använda sin fantasi.

Utifrån de fem förskollärare vi har intervjuat har vi upptäckt olika mönster som förekommit i samtalen då flera förskollärare nämner samma sak. Dessa bildar tre teman som är förskollärarens uppdrag, arbetsstrategier och samverkan med vårdnadshavare.

5.1 Förskollärarens uppdrag

5.1.1 Kunskap om flerspråkighet i förskolan

Anna berättar att hon sedan utbildningen på högskolan har kunskap om att arbeta med flerspråkiga barn. Hon nämner vidare att de en gång i veckan har ”pedagogiska forum” på förskolan där de förra terminen exempelvis pratade om språket och hur de kan arbeta med det. Biblioteket nämns också som viktigt i att söka kunskap om flerspråkighet, eftersom pedagogerna kan läsa på själv väldigt mycket. Bodil har gått en kurs som heter ”svenska som andraspråk”, men även hon nämner att pedagogerna får läsa på mycket själv. Cecilia har gått en föreläsning som handlar om flerspråkighet i förskolan. Samma förskollärare nämner också att språkutvecklaren kommit och föreläst om språkinlärning. Diana säger att ”läslyftet” finns, som handlar om alla barns språk. Hon säger att det finns många kurser och möjligheter, men att pedagogen själv måste ha viljan att bli bättre och ta del av andras kunskaper. Elin nämner att hon inte gått någon kurs eller föreläsning angående flerspråkighet, utan bara läst litteratur om det, men hon vill bli mer inspirerad och hitta något som hon inte kan eller vet om flerspråkighet sedan tidigare, så hon håller alltid sina ögon och öron öppna.

5.1.2 Förskollärarens roll

Flera förskollärare nämner att det viktigaste är att ge barnen möjligheter att lära, prova sig fram, att göra och känna, för då kommer språket. Diana berättar att som pedagog kommer hon nära barnen och att de ibland språkar utan ord för att de istället använder hela sin kropp och alla sina språk, som till exempel genom dans och skapande för att sätta ord på sina känslor. I intervjuerna poängterar alla förskollärare att pedagogerna behöver prata mycket, vara tydliga och närvarande, samt att vara bland barnen, i leken, för att kunna stötta, utmana och utveckla



dem vidare. Bodil säger att pedagogerna måste lyssna på barnen så att de känner förtroende och vågar prata eftersom det är viktigt att barnen inte är rädda utan vågar komma till en. Elin poängterar att pedagogerna behöver ge barnen tid att finna sig själva, att skapa förutsättningar och anpassa verksamheten, samt att pedagogerna ska ge barnen uppfattningen att det är positivt att kunna flera språk, så att dem inte skäms för den de är. Detta gör pedagogerna genom att uppmuntra och stimulera barnen att använda sitt hemspråk i verksamheten. På så sätt hämmas inte deras utveckling och personlighet. Samma förskollärare nämner också att pedagogerna måste bemöta och bekräfta barnet där hen befinner sig. Diana avslutar intervjun med att poängtera att pedagogen själv ska vara nyfiken och ha viljan att bli bättre.

Alla förskollärarna lyfter också vikten av att använda sig av de rätta och riktiga orden hela tiden genom att inte benämna ord med ”den” och ”det”, för att på så sätt kunna utveckla barnens ordförståelse. Samt att även erbjuda barnen många olika aktiviteter som kan utveckla barnens språk. Under inskolningen är det viktigt att barnen skapar relationer med pedagogerna och de andra barnen för att de ska känna sig trygga på förskolan. Bodil nämner att det är viktigt att tänka på att ifall inte pedagogen varit på praktik eller i en grupp med flerspråkiga barn innan, så är det inte som att arbeta med svenska barn eftersom pedagogen får göra det mycket enklare och mer konkret. Annars är det lätt att barnen tröttnar då de känner att de inte kan. Vidare säger hon att pedagogen måste vara intresserad av det som barnen vill visa eftersom barnen tydligt märker om vi lyssnar och är ”äkta” eller inte. Diana brukar tänka på hur hon möter andra och att individen behöver tänka på omsorg och värden, samt att samarbeta. Hon poängterar vidare att det är viktigt att lyssna och se barnen även om de kanske inte pratar, vilket ges större möjlighet att göra i smågrupper. Hon säger även att pedagogen ska vara medveten om vad hen vill ge barnen och tänka på vad som är viktigt för framtiden. Diana säger att ”barnen är samhällsmedborgare som lever här och nu”. Pedagogen behöver även veta vilka språk barnen har i sin hemmiljö och vilken ryggsäck de bär på, eftersom det gäller att möta alla på rätt sätt, men att pedagogen alltid möter en människa. Även svensktalande barn har olika kulturer och ryggsäckar.



5.1.3 Pedagogisk dokumentation

Diana säger att verksamheten skapas utifrån barnen, samt att pedagogen behöver följa läroplanen. Att de dokumenterar, analyserar, observerar, filmar och reflekterar kring allt. Hon talar också om att de inte kan dokumentera exakt allt i verksamheten. Cecilia påpekar att det är viktigt att hålla sig till ett projekt eller tema och att inte blanda för mycket, utan hålla kvar vid det under en längre period. På så sätt lär sig barnen och får mer språk, samt gör det inte lika rörigt. Diana säger vidare att allt är viktigt i arbetet med de flerspråkiga barnens språkutveckling, men för att veta vad som ska göras, behövs dokumentering för att förstå var barnen är och var undervisningen ska läggas. Samt vilka lekar och konkret material pedagogerna kan erbjuda barnen och som passar deras nivå och behov.

När det gäller lek i samband med dokumentation poängterar Diana att leken är viktig. Att pedagogen observerar barnens lek, men även att en vuxen behöver vara med för att stötta eller förklara leken. Likaså nämns det, av flera förskollärare, att pedagogen ska vara medforskande för att de lär av och tillsammans med barnen. Bodil säger att ”barn som kan prata svenska är bra förebilder för de andra barnen” samt att barnen i leken lär sig mycket av varandra. Hon tror inte att de vuxna kan lära barnen lika mycket som barn kan lära barn. Diana berättar att det i kommunerna ofta finns dokumentation och verktyg att ta del av som en hjälp i ens arbete och att pedagogerna ska använda sig utav dessa. Att samlas kring ett dokument tror hon även är viktigt då pedagogerna måste utgå någonstans ifrån för att kunna arbeta vidare, samt att pedagogerna behöver ha en samsyn.

5.1.4 Planering

Förskollärarna vi intervjuat har samma planering för både barn som har svenska som modersmål och för de som har ett annat modersmål. Cecilia nämner att de hela tiden får tänka lite extra, till exempel att dokumentera och reflektera mer tillsammans med kollegorna eftersom de planerar för språkutvecklingen. Men hon säger att hon inte tänker att det är en planering för just flerspråkiga barn, utan alla barn är samma för henne. Detta betonas också av Elin som säger att de inte särskiljer någon. Diana nämner att målet är detsamma för alla barn. Men att aktiviteterna kan se lite olika ut utifrån barnens språkförståelse, förståelse, behov och



intressen. Samt att aktiviteterna måste utgå från barnen. Barnen behöver möta saker på olika sätt och som pedagoger behöver de även sätta ord på allt som händer och sker.

Diana poängterar att alla aktiviteter och möten utvecklar barnens språk. Hon påpekar att pedagogen behöver kartlägga och observera både barnen, sig själv och verksamheten. Fångar de inte barnens intresse så lär de sig inte. Men genom att samla en grupp barn där barnen får leka och göra, då händer ett språkande. Diana säger att barnen lär sig av varandra, genom att samarbeta. Hon säger att ”man behöver alltid stanna upp och tänka vilket språkande som sker i en viss situation, eftersom språkandet inte bara sker vid just den halvtimmen man har planerat för”. Hon nämner också att pedagogerna behöver sträva efter vad de vill och hur de når dit. Men att det även får ta tid, eftersom det behöver vara meningsfullt för barnen och för att de ska förstå vad vi vill ha ut av dem. Hon avslutar med att säga att ”det man själv tycker är roligt är ofta det som man jobbar mycket med och utvecklar vidare”.

5.2 Arbetsstrategier

5.2.1 Lärmiljön

En trygg miljö och anknytningen påpekas som viktigt i arbetet med barnen. Även att få föräldrarna trygga för att få barnen trygga. Viktigt att även visa att förskolan är en tillåtande plats där det ges möjligheter att både lyckas och misslyckas för att kunna utvecklas. Möter pedagogerna barn som inte har svenska som modersmål gäller det att vara extra tydlig, upprepa mycket, använda kroppsspråket och verkligen visa vad de menar för att de på bästa sätt ska förstå och för att minska barnens oro. Diana nämner själva mötet som viktigt. Att respektera varandra, samt att det ibland inte bara är viktigt med ord, utan ”en gest, ett leende, ett välkomnande och ett inbjudande också är viktigt”. Samt att individen genom kroppen kan uttrycka otroligt mycket. Viktigt att barnen får höra språket hela tiden och att det finns i deras lärmiljöer eftersom barnen lär sig konstant.

Miljön påpekas även som viktig då den kan erbjuda mycket språkutvecklande om pedagogerna förändrar den. Närmiljön är också viktig att ta tillvara på, då barnen lär sig nya begrepp som de sedan kan ta med sig till förskolan. Diana påpekar dock att tänka på de övergångar som finns i verksamheten, till exempel lunch och utelek eftersom rutiner och att



förbereda barnen på vad som kommer hända skapar trygghet. Diana säger att pedagoger behöver observera vad som händer, men att det kräver att pedagogen är strukturerad. Diana brukar tänka på vem hon kan bli när hon stiger in i ett rum och vad miljön säger. Hon brukar fråga sig om alla språken kan användas där, eftersom det finns fler språk än det talade. Eller ”om det är så att barnen bara får lov att uttrycka sig vid en viss veckodag på ett exakt klockslag när det är inplanerat”.

5.2.2 Hjälpmedel

Ingen av de tre förskolorna i den här stadsdelen har modersmåls lärare. Det är just den kommun vi gjort intervjuerna i som har beslutat att inte ha modersmålsstöd på några förskolor, även om förskolorna själva skulle vilja ha det. Bara, som tidigare nämnts, vissa pedagoger som pratar andra språk. På en förskola nämns att de vill att barnen ska prata svenska och uppmuntrar både barnen och föräldrarna till det. Det nämns även att barnen ofta redan kan sitt modersmål bra. En annan förskola nämner att de använder sig utav andra språk ibland. Endast en av de tre förskolorna som besöktes verkar arbeta kontinuerligt med flerspråkigheten varje dag. På den förskolan nämns det att pedagogerna till exempelvis översätter de primära behoven på barnens hemspråk. Vikten av flerspråkighet kopplar denna förskolan även till bokläsning, då de försöker hitta böcker med parallella språk. Det påpekas även att läsning bör göras varje dag, samt att barnen ska ges möjlighet att få med sig en ”bokpåse” hem.

Samtliga förskollärare nämner även att tolk används om det verkligen behövs, till exempel vid utvecklingssamtal. Annars används olika hjälpmedel, som ipad, IKT, TAKK och bildstöd. IKT innebär den information och kommunikation som sker med hjälp av teknik. Någon förskola nämner att biblioteket besöks där de ibland har sagostund på andra språk, oftast arabiska. Diana berättar att barnen kan så mycket mer än vad de kan visa eller berätta. Ibland kan de ta hjälp av de lite äldre barnen som pratar ett visst språk, eller av föräldrarna. Specialpedagog nämns också som ett hjälpmedel eftersom hen brukar komma in i verksamheten för att observera pedagogerna och barnen, för att se hur pedagogerna kan förbättra verksamheten. Logopeden kommer även ibland. Logopeden har som uppgift att utreda, diagnostisera och behandla problem i kommunikationen, vilket kan vara bland annat



språkstörning, talstörning eller röststörning. Appen ”polyglytt” är också ett hjälpmedel i det flerspråkiga då den har flera böcker på olika språk.

”Språklust” nämns som ett verktyg för att uppmuntra barnens språkutveckling. ”Språklust” innefattar olika övningar varje vecka med olika teman. Barnen får till exempel öva sig på att lyssna och då är det olika aktiviteter som ska göras, som bland annat ljudbingo. Babblarna nämns också som något förskolorna arbetar med. Även språkpåsar med olika teman där det kan fås in många begrepp och olika områden, till exempel en påse med färg och former, saker och ting samt djur och natur. I påsarna finns sedan olika spel, pussel, lekar och figurer. Detta görs tillsammans med barnen för att få till ett samtal. Anna poängterar även hur viktigt det är att prata mycket med barnen och försöka förstå vad de vill. Cecilia nämner att alla barnen får samma erbjudanden. De ”språkbadar” barnen och benämner allt, genom att inte bara säga ”den” och ”det”, utan utvecklar meningen genom att säga rätt ord. Anna nämner att de går till biblioteket med de äldre barnen en gång i veckan där de har lässtund med bibliotekarien.

Anna använder en app som heter ”book-creator”. Där skapar de egna böcker med barnen, som kan handla om dem själva eller om sagor. Den finns både för barnen och för vårdnadshavarna där barnens utveckling kan följas. I dokumentationen används appen ”pic-collage” mycket där flera bilder kan läggas in samtidigt. Detta är ett hjälpmedel som främjar barnens språkutveckling då de kan titta på bilderna och sedan samtala om dem. Det finns även en iPad i hallen där både barn och föräldrar kan titta, vilket också skapar samtal. De har även haft ett projekt som heter ”här är jag” och då skapade barnen ”boken om mig”, där föräldrarna fick skicka bilder på barnen, saker barnen tyckte om, syskon, hemmet m.m. Saknar barnen sedan sina föräldrar så är denna bok en trygghet. Även ”Bornholmsmodellen” nämns av Bodil, men hon poängterar att de inte använder allt i den, utan bara plockar ut vissa delar. ”Bornholmsmodellen” är ett övningsmaterial med språklekar. Både Cecilia och Diana nämner också bilder, samt rekvisita till sagor, så att barnen konkret kan se. De säger även att barnen har, tillsammans med pedagogerna, även reflektion en gång i veckan där en bild visas upp på projektorn kring vad som hänt. Även böcker nämns, samt film och foto, eftersom bilder skapar samtal.



Cecilia och Diana berättar att de försöker hitta aktiviteter som inte är för svåra och som är meningsfulla för barnen, samt att hitta olika sätt att presentera aktiviteterna på. Till exempel att först läsa sagan, därefter dramatisera den för att sedan kunna leka den. Alla lär på olika sätt och det är viktigt att det blir mer konkret. Cecilia betonar bilder igen och att de visas i ett sammanhang så att barnen ska förstå. Även flanosagor används. Många förskollärare nämner memoryspel, sång, musik, rörelse, sagostund, påsar och rekvisita m.m. som användbart i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Diana berättar om sagrammet där de läser mycket böcker för barnen. De har en projektor på väggen och använder sig mycket av annat material. Pedagogerna läser sällan boken direkt utan improviserar och berättar sagan utefter barnen. Det blir en dialog och efter sagan får materialet ligga kvar och barnen får berätta vidare. Då observerar pedagogen hur barnen har förstått, vad de leker och om pedagogen varit tydlig. Trots att barnen inte kan berätta det muntligt ser pedagogerna att barnen har förstått, tolkat och associerat sagan. Elin nämner att de har boksamtal efter varje sagostund där de tillsammans med barnen diskuterar kring berättelsen och bilderna.

5.2.3 Svårigheter

Förskollärarna nämner svårigheten med är att hitta metoder och aktiviteter som alla barn förstår. Ibland måste undervisningen läggas på en annan nivå än för dem som har svenska som modersmål, vilket kan vara en utmaning. Anna säger att det är en utmaning, speciellt i arbetet med den pedagogiska dokumentationen, eftersom de vill att barnen ska reflektera över sitt eget lärande, men att detta blir svårt om barnen inte har det svenska språket. Istället blir det pedagogernas tolkningar av barnens tankar och uttryck som görs. Anna säger att ”det är viktigt att fast inte barnen pratar så måste pedagogerna fortsätta prata”. En annan svårighet som tre förskollärare tar upp kan vara att det är svårt att veta hur mycket barnen tar till sig, vad de förstår, men om en aktivitet har gjorts flera gånger märker pedagogerna till slut att något har fastnat, genom att barnen ibland leker det som tidigare upplevts. Cecilia nämner att hon inte ser några svårigheter, men att det enda hon kan komma på är när barnen är riktigt ledsna och det inte finns något hon kan göra för att trösta barnen. Då hade Cecilia velat kunna något ord på barnets modersmål. Men denna svårighet övervinns ju genom att barnen känner sig trygga på förskolan. Cecilia säger att det är ”viktigt att man alltid har en öppen famn”. Diana nämner att en svårighet är att förstå varandra. Att nå ut till föräldrarna. Hon vill att



”föräldrarna ska känna att de är en del av detta eftersom de har en sak gemensamt, och det är barnen”.

5.2.4 Möjligheter

Anna säger att möjligheterna med flerspråkighet är att det blir en helt annan mångfald eftersom barnen har olika erfarenheter, bakgrunder och språk, vilket pedagogerna kan göra barnen medvetna om. Cecilia säger att det är en utmaning att arbeta med flerspråkiga barn, men att pedagogerna får så mycket tillbaka, samt att det är det absolut bästa att arbeta med flerspråkiga barn och att hon rekommenderar det. När det blir en större utmaning så kräver det en extra eftertanke hos pedagogerna. Bodil nämner att en möjlighet att arbeta med flerspråkiga barn är att lära dem det svenska språket. Men hon nämner att barnen ändå borde få möjligheter att lära sig samma saker även på sitt modersmål, eftersom barnen då kanske hade förstått saker på ett annat sätt. Cecilia berättar att det alltid finns möjligheter i arbetet med flerspråkiga barn eftersom hon får se och höra dem utvecklas. Hon nämner att det är en lyx att få arbeta med flerspråkiga barn och att det är det bästa som finns. Diana säger att det är intressant med andra kulturer och olikheter samt ”att barnen är vår framtid”. Det är även ett lite annorlunda jobb med förståelsen, kulturerna och föräldrarna. Hon påpekar människors ryggsäckar och hur viktigt det är att ta hänsyn till det eftersom vi måste möta människor på olika sätt. Diana säger även att hon lär sig saker hela tiden och också är i en process.

5.3 Samverkan med vårdnadshavare

Förskollärarna försöker hitta sätt att samarbeta med vårdnadshavarna. Men de nämner att det är svårt med kommunikationen ibland och att det är en stor utmaning. Men Anna säger att biblioteket är ett sätt att bygga broar tillsammans med vårdnadshavarna. Om en bok läses på svenska på förskolan kan samma bok lånas hem på barnens modersmål. I samarbetet med vårdnadshavarna används kroppsspråket och ipaden mycket. Anna nämner FN-dagen som infaller en gång per år. Där arbetar de mycket med språket, olika kulturer och livssituationer, vilket pedagogerna försöker göra både vårdnadshavarna och barnen medvetna om. Alla förskollärare nämner att tolk ibland används i samarbetet med vårdnadshavarna. Någon förskola säger att om där är någon personal som kan ett annat språk så tar de hjälp av dem först innan tolken sätts in. Andra föräldrar kan också vara till hjälp. Cecilia säger ”att det inte



spelar någon roll vilket land man kommer ifrån, eftersom själva bemötandet är det viktiga”. Hon brukar skicka med barnen bilder hem till vårdnadshavarna där de kan visa vad som hänt under dagen, eftersom ”en bild säger mer än tusen ord”. Där fås det oftast en övergång till vårdnadshavarna.

Diana berättar att hon gärna vill bjuda in föräldrarna till verksamheten eftersom hon tycker att det är viktigt att de får se sitt barn i ett sammanhang, då pedagogen inte alltid kan berätta eller förklara. ”Unikum” är också något som används av några förskolor. ”Unikum” är ett webbverktyg för både barn, pedagoger och vårdnadshavare som underlättar samarbetet mellan parterna. Några av förskollärarna vi intervjuat skickar ut ett månadsbrev till vårdnadshavarna via ”Unikum”. Men dock skrivs allt på svenska, vilket kan vara ganska meningslöst för vårdnadshavarna om de inte förstår det svenska språket fullt ut, säger Diana i intervjun. Men det finns en möjlighet att få månadsbrevet översatt på andra språk, men än så länge gäller det inte alla språk. Diana förklarar vidare att hon vill återvinna kunskapen så att vårdnadshavarna ska bli delaktiga i verksamheten, eftersom ”föräldrarna besitter en kunskap som inte pedagogerna har”. Diana säger att vårdnadshavarna även kan skapa ett nätverk mellan varandra, till exempel genom att familjer som bott i Sverige under en lång tid kan hjälpa de nyanlända eftersom de vet hur det är att komma till ett nytt land. En förskola har även använt sig av en språkutvecklare som arbetar i staden som kommit och föreläst på exempelvis föräldramöten om språket. Filmer och bilder är ett annat verktyg som nämns som ett bra hjälpmedel i mötet med vårdnadshavarna.

6 Analys

Det resultat som framkommit av vår analys utifrån de fem intervjuerna är att förskolorna främst fokuserar på att barnen ska lära sig svenska, men att de plockar in andra språk lite då och då i verksamheten. En av förskolorna verkar dock arbeta mer kontinuerligt med flerpspråkigheten än vad de andra gör. Resultatet visar även att förskolorna använder sig av liknande hjälpmedel såsom bildstöd, TAKK-tecken, kroppsspråk, ipad, sagoläsning, högläsning, återberättande och biblioteksbesök etc. Samtliga förskollärare nämner att deras roll är att lyssna, språkbada med barnen, vara närvarande och tydlig, prata mycket samt att



erbjuda många olika aktiviteter och upprepa dessa. De nämner även att konkret material, små grupper och att stötta samt utmana barnen är viktigt för att de ska utvecklas och lära sig. I arbetet utgår de alltid från barnens intresse, förståelse och behov. Flera förskollärare nämner även att språk inte bara innefattar det muntliga språket. Förskollärarna påpekar också att de som pedagoger behöver ha ett strukturerat arbetssätt där rutiner, kartläggning så som observation, analys, reflektion och dokumentation är en del av det dagliga arbetet som utförs. Flera förskollärare anser att en svårighet i arbetet är att nå ut till vårdnadshavarna, men att samverkan är viktigt.

6.1 Kroppsspråk

Resultatet i undersökningen vi gjort visar att alla förskollärare använder sig av kroppsspråket i kommunikationen med barnen. Detta kan kopplas vidare till det sociokulturella perspektivet och den ”proximala utvecklingszonen”. För att barnen ska utvecklas och lära sig är samspelet och kommunikationen avgörande vilket det sociokulturella perspektivet tar upp (Sandvik & Spurkland 2012). Den ”proximala utvecklingszonen” innebär att barnet kan ta hjälp av en vuxen eller en kamrat som är mera kompetent, för att komma längre i sin utveckling och i sitt lärande (Säljö 2000). Utifrån detta tolkar vi att kommunikationen mellan pedagogerna och barnen blir tydligare när kroppsspråket används, eftersom barnen, med pedagogernas hjälp, får möjligheten att förstå på ett djupare plan. Ett exempel på detta är när pedagogerna använder TAKK som en förstärkning. Det kan handla om att det i förskolan är lunchdags, men att det i arbetet med de flerspråkiga barnen kanske inte bara räcker med att pedagogerna muntligt säger vad som ska ske, utan också får visa med sin kropp och med olika tecken vad som ska hända.

6.2 Sagoläsning, högläsning och återberättande

Flera förskollärare i intervjuerna tog upp sagor som ett sätt att utveckla barnens språk. En av förskollärarna nämner att de har ett sagorum på förskolan där de läser mycket böcker för barnen. En projektor används på väggen, samt konkret material i form av bland annat figurer från sagan som läses. Pedagogerna läser inte boken rakt av utan improviserar och berättar sagan utefter barnen, så att det blir en dialog. Efter sagan får materialet ligga kvar och barnen får berätta vidare. Då observerar pedagogen hur barnen har förstått och vad de leker, för att



kunna analysera sig själv och om hon har varit tydlig nog. Trots att barnen inte kan berätta allt muntligt så nämnde Diana att hon genom ovanstående ser att barnen har förstått, tolkat och associerat sagan. Elin nämnde att de har boksamtal efter varje sagostund där de tillsammans med barnen diskuterar kring berättelsen och bilderna.

Vår tolkning av resultatet är att förskollärarna använder varierade sätt att presentera en saga på. De kan mycket väl läsa en saga ”vanligt”, men oftast används mer kreativa metoder, som vi nämnt ovan, eller att spela en teater ur sagan. Detta arbetssätt anser vi både stimulerar och ökar barnens språkutveckling eftersom förskollärarna tar hänsyn till den mångfald som finns i barngruppen, då barn lär sig på olika sätt och då inte alla uppskattar den traditionella sagoläsningen, som att läsa sagan rakt upp och ner eller att endast läsa vid vilostunden. Detta tas också upp av Ladberg (2003) som skriver att barn behöver få lära sig på det sätt som passar hen bäst, vilket möjliggörs genom olika aktiviteter och uttrycksformer. Pedagoger har en avgörande roll för att ge sagostunden en mening och öka barnens språkutveckling. Skans (2011) nämner att pedagogerna kan använda bilder, teckenstöd och konkreta material för att stimulera barnens modersmål och förstärka barnens förståelse för sitt modersmål under exempelvis sagoläsningen i förskolan. Resultatet i vår studie visar att förskollärarna, likt det Skans (2011) nämner ovan, använder sig av både bilder och konkret material vid sagostunden. Även Ladberg (2003) tar upp att det rika språket kan pedagogerna ge barnen i form av sagor, bokläsning, berättelser och samtal, vilket barnen senare använder i sin lek och i samtal med sina kamrater. För att stödja språket är bilder och foton ett bra pedagogiskt hjälpmedel eftersom bilderna hjälper barnet att se, minnas och berätta. Vi ser även att förskollärarna uppfyller de strävansmål som finns i läroplanen för förskolan som nämner vikten av högläsning och samtal om litteratur.

I läroplanen för förskolan skrivs det att språk, lärande och identitetsutveckling hänger ihop med varandra. Förskolan ska stimulera barnens språkutveckling i svenska, vilket kan göras genom att uppmuntra och ta tillvara på barnens nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. En stimulerande miljö ska erbjudas till barnen så att de får förutsättningarna att utveckla sitt språk. Detta kan göras genom att barnen får lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Barnen ska också få förutsättningarna för att kunna tänka, lära och kommunicera. Grunden läggs så att barnen tillägnar sig de kunskaper som



behövs i samhället. Vårt samhälle förändras hela tiden och överallt får människor information, vilket gör att barnen behöver lära sig att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta (Skolverket 2018).

6.3 Språkbåd

I kommunen där intervjuerna genomförts använder de sig av ett språkutvecklande arbetssätt vilket innebär att barnen bland annat ”språkbådas”. Det handlar om att barnen får umgås i ett språkligt samspel med andra människor i en mångfald varierande och meningsfulla sammanhang under dagen och att pedagogerna är engagerade och närvarande i mötet med barnen. Pedagogerna behöver även lyssna, intressera sig och utmana barnen, samt prata tydligt och lugnt. TAKK, bilder och föremål är även hjälpmedel som pedagogerna använder sig av. För att sedan utveckla barnens språk behöver de språkbåda tillsammans med barnen. Resultatet visar att samtliga förskollärare arbetar med detta. Förskollärarna erbjuder barnen varierade och lekfulla aktiviteter.

Vår tolkning utifrån resultatet är att förskollärarna tar varje tillfälle i akt att språkbåda med barnen. De språkbådar inte bara vid planerade aktiviteter, utan använder till exempel även av- och påklädning i hallen som en möjlighet att leka med och båda i, språket. Förskollärarna skapar alltså en atmosfär för språk, organiserar för språk och ger barnen ett rikt inflöde av språk vilket Ladberg (2003) skriver om. Vidare tar hon även upp att barnen ska ges tid och utrymme till att få använda sina språk. Förskollärarna nämnde också att de upprepar mycket då det är viktigt för inläringen, samt att benämna hela ord och meningar, för att undvika att säga ”den” och ”det”. Detta tas även upp av Ladberg (2003) som skriver att upprepning och variation är viktigt när ett språk ska läras.

Om barn har svårt för att lära sig eller använda ett språk, så beror det ofta på att de har dåliga förutsättningar för det språket, exempelvis genom att barnet inte har tillfällena att tala språket. För att barn ska lära sig ett nytt språk är det även viktigt att hitta aktiviteter som fångar barnet. Ett hjälpmedel för att lära ut ett språk är språkets melodi, rörelse och rytm. Med rim, ramsor, sånger, fingerlekar och rörelsevisor kan barnet snabbare och lättare, genom lust och glädje, lära sig ett nytt språk. Även tecken kan vara en bra hjälp (Ladberg 2003). Utifrån de svar vi



fått fram i våra intervjuer, ges barnen stora möjligheter att tala alla sina språk, genom olika uttryckssätt, samt att pedagogerna även använder tecken som ett hjälpmedel i kommunikationen med barnen.

Förskollärarna vi intervjuade nämnde även hur viktig ipaden var. Där kunde de till exempel ladda ner en app som spelade upp sagor på olika språk. Detta tas även upp av Sandvik & Spurkland (2012) som nämner att pedagogerna i förskolan kan använda sig av språkstimulerande material som en hjälp för att utveckla barnens språk. Ett exempel på detta kan vara att använda sig av digitala aktiviteter, vilket kan vara att använda sig utav flerspråkiga appar som finns för surfplattor. Vi själva ser surfplattan som en enorm tillgång i verksamheten då den ger möjligheter för alla barn att vara delaktiga på ett helt annat sätt. Om inte pedagogerna har de språkkunskaper som behövs kan surfplattan bli ett hjälpmedel.

7 Diskussion

När vi gick ut med vår undersökning ville vi få reda på vad förskollärarna ansåg var viktigast i arbetet med att gynna flerspråkiga barns språkutveckling samt vilka möjligheter respektive svårigheter förskollärarna såg i arbetet med de flerspråkiga barnen. Förskolorna vi har besökt och de förskollärarna vi har intervjuat gör sitt bästa utifrån de förutsättningarna de har. Deras förhållningssätt syftar till barnens bästa, där det vi fått fram i intervjuerna visar engagerade pedagoger som är närvarande, stöttande och inlyssnande.

Likheterna vi ser mellan vårt resultat och den forskning vi läst är att alla förskollärare använder sig av sagor, högläsning och återberättande, likt det Svensson (2012) och även Broström (2009) beskriver i sin forskning, samt även det som läroplanen för förskolan tar upp (Skolverket 2018). Det Skans (2011) nämner om en språkstimulerande miljö anser vi stämmer med de svar vi fått utifrån intervjuerna som gjorts med förskollärarna, då de beskriver att de använder bildstöd, tecken och konkret material. En annan likhet vi ser är att modersmålsstöd inte finns i verksamheten. Detta tas även upp av Skolverket (2013) och Skolinspektionen (2017) som nämner att ett hinder för att förskolorna inte arbetar med flerspråkighet kan vara för att resurser saknas, som bland annat modersmålspedagoger.



Skillnaderna vi ser mellan vårt resultat och den forskning vi läst är att förskollärarna i intervjuerna nämner att de ser flerspråkigheten som en tillgång, men att de ändå inte tar in barnens modersmål i verksamheten tillräckligt. Detta sänder ut lite dubbla signaler. Enligt skollagen är det förskolan som ska se till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla och kommunicera både på det svenska språket och på sitt modersmål (Skolverket 2018). Likaså ser vi en skillnad mellan resultatet och forskningen gällande samverkan med vårdnadshavarna. Kultti (2014) nämner att förskolan ska samarbeta med hemmet samt att pedagogerna ska föra en dialog med vårdnadshavarna. Men i vårt resultat visas det att det kan vara svårt då inte samma språk talas och när modersmålsstöd i verksamheten saknas. Tolk nämns som ett hjälpmedel vid utvecklingssamtalen, men vi tror att det hade gynnat och underlättat för både pedagoger, barn och vårdnadshavare om de hade haft en modersmåls lärare som en tillgänglig hjälp dagligen. Modersmåls lärare eller andra personer som talar barnets språk är viktiga för att stärka barnens identitet och självförtroende (Ladberg 2003).

Utifrån våra tidigare erfarenheter både genom praktik och arbete, har vi upplevt att flerspråkiga barn i förskolan inte får tillräckligt med möjligheter att använda sitt modersmål. I förskolan är det ofta det svenska språket som är i fokus och modersmålet lämnas hemmavid. Ute i verksamheten har vi även lagt märke till att det är vanligt förekommande att flerspråkigheten endast ges tillfälle att användas vid speciella högtider, såsom jul och påsk och då framförallt vid sångstunder. Nu när vi genomfört vår studie har vi märkt att det vi tidigare upplevt fortfarande stämmer ganska bra, men att förskollärarna vi intervjuat och de förskolor dem arbetar på, ändå försöker ta in flerspråkigheten så gott det går i verksamheten. Dock anser vi att det går att att föra in det flerspråkiga ännu mer i verksamheten och tror fortfarande att det brister på grund av för lite resurser, osäkerhet och otillräcklig kunskap i arbetet med flera språk hos de verksamma pedagogerna.

Vi hade velat se en förändring i förskolan genom att dem faktiskt redan där, börjar ta in modersmåls pedagoger och inte bara när barnen börjar i skolan. Men enligt forskning som gjorts pekar det bara på att det gynnar barnen, ju tidigare de börjar med modersmåls undervisning. I vår undersökning blev vi verkligen förvånade, då vi trodde att pedagoger i förskolan arbetade mer med flerspråkigheten. Kanske särskilt på de förskolor då



majoriteten faktiskt är flerspråkiga. Men det har istället visat sig att pedagogerna vill lära barnen svenska, samt att de har en syn på att barnen lär sig modersmålet hemmavid. Men någonstans handlar det ändå om att inkludera alla och att barnen ska förstå att alla deras språk är viktiga och bör användas dagligen, både hemma och på förskolan. Därav vill vi belysa modersmålsstödet ännu en gång då detta saknades på samtliga förskolor, vilket vi ser som ett problem.

7.1 Modersmålsstöd

Benckert m.fl. (2008) skriver att för de föräldrar som ännu inte behärskar det svenska språket hade det varit bra om förskolan erbjöd en modersmålspedagog eftersom detta hade underlättat vid till exempelvis inskolning och föräldrakontakt. Modersmålspedagogen bygger en bro mellan föräldrarna och förskolan eftersom modersmålspedagogen kan berätta för föräldrarna om den svenska förskolan, samt lättare kan förstå de frågor föräldrarna har och även underlätta för barnet vid den första kontakten barnet har med förskolan. En dag på förskolan kan innebära många olika aktiviteter som är helt nya för barnet, samt även nya ord och begrepp, nya sociala kontakter och regler för umgänge. En modersmålspedagog kan bemöta barnets alla utmaningar och intryck på barnets modersmål och därmed hjälpa barnet att hantera ovanstående. Vi tror att det skapar en stor trygghet att ha någon som kan tala ens språk. Både en trygghet för vårdnadshavarna, men framförallt för barnen. Förstår människor inte varandra kan det lätt bli missförstånd, men tar förskolan exempelvis en modersmåls lärare till hjälp kan det underlätta kommunikationen avsevärt.

Kultti & Pramling (2017) skriver att det inte bara är barn som får modersmålsstöd i verksamheten som gynnas av det. Även barn som har svenska som modersmål intresserar sig för andra språk. Genom att möta andra kulturer kan barnen lära sig om olika kulturer samt förstå och respektera dem och olika levnadssätt. Som modersmåls lärare kan aktiviteterna planeras så att de anpassas till barnen på ett sådant vis att de handlar om barnens kultur. Genom modersmålsstöd blir barnen modigare och vågar prata sitt modersmål på förskolan. Även andra barn blir vana vid att höra andra språk. Som modersmåls lärare är det av vikt att ta hänsyn till varje barns behov eftersom några barn kan vara rädda eller blyga. Barnen behöver känna sig trygga. En modersmåls lärare kan förmedla till barnet att hen kan vara delaktig i det



svenska samhället men även ha rötterna i ett annat land. Här ser vi att modersmålstöd i verksamheten är otroligt viktigt eftersom, som vi tidigare tagit upp, det är av vikt att människor ser kunskapen i att kunna flera språk som en tillgång.

Som blivande förskollärare vill vi i framtiden uppmärksamma och ta tillvara på flerspråkigheten varje dag och i olika situationer i undervisningen. Undervisningen måste ha sina rötter i elevernas kulturer och i det mångkulturella (Lunneblad 2013). Att arbeta utifrån ett mångkulturellt perspektiv innebär att utgå från olika kulturer och språk än enbart det svenska (Lahdenperä 2004). Barnens erfarenheter ska användas som en resurs i arbetet, barnen ska ha inflytande i verksamheten och förskolan ska samverka med barnens familjer (Lunneblad 2013). Vi är väl medvetna om att det är en stor utmaning för oss att arbeta med flerspråkiga barn. Men vi skulle vilja säga att flerspråkigheten är berikande och att vi måste se möjligheter istället för hinder för att skapa en trygg miljö för alla barn. Barnen är vår framtid och flerspråkigheten behövs i samhället!

7.2 Metodkritik

Resultatet som framkommit i vår studie är bara giltigt i de förskolor vi har besökt, så våra slutsatser kan inte gälla generellt, då olika förskolor har olika arbetsmetoder. Vårt resultat kan i vår yrkesroll ha som konsekvens att vi får svårt att hitta metoder och aktiviteter som passar alla barn. Det kan även bli svårt att veta hur mycket de förstår och tar till sig. Så som Anna beskrev i intervjun, så kan inte barnen reflektera muntligt på samma sätt om de inte har det svenska språket, så det blir ofta pedagogernas tolkning som görs i reflektionen. Resultatet visade även att samtliga förskollärare tyckte det var svårt att nå ut till vårdnadshavarna. Denna del känner vi även kan bli svår för oss.

Urvalet av förskollärare kan ha påverkat vårt resultat, då cheferna möjligtvis kan ha valt ut förskollärare som arbetar mycket med språk just under det tillfället som vi skulle göra vår undersökning, samt att förskolecheferna kan ha valt förskollärare som varit verksamma i förskolan en längre tid, då vi tror att det kan skilja sig åt hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling beroende på hur mycket erfarenhet förskollärarna har. Men ovanstående är inget vi helt kan fastställa.



En nackdel med att göra intervjuer kan vara att forskaren inte hittar någon som kan ställa upp. Nu hade vi tur i vår process, men forskaren bör alltid ha i beaktande att det kan ta längre tid än beräknat att få ihop folk, så det kan vara en god ide att vara ute i god tid när en studie ska göras då forskaren oftast har begränsad tid på sig att slutföra undersökningen. Vi hade från början ambitionen att intervjua sex förskollärare, men tiden blev tyvärr för knapp.

7.3 Förslag på fortsatt arbete och vidare forskning

Fortsatt arbete hade för oss varit att även intervjua förskolechefer, vårdnadshavare och modersmålspedagoger för att få deras syn på flerspråkigheten och förskolans verksamhet. Framförallt att höra vad förskolecheferna har att säga då Skolinspektionen (2017) tar upp att det är förskolechefen som behöver styra och leda arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling, samt att riktlinjer och strategier för det behöver förbättras och förtydligas.

Vi tror även att det behövs mer forskning kring området då det fortfarande råder en tvivel i samhället där flerspråkighet inte ses som en tillgång och resurs. Precis som Skans (2011) visar i sin studie så är det samhället som påverkar om flerspråkigheten är statusfylld eller inte. Kultti & Pramling (2017) visar även att engelskan värdesätts, men inte andra modersmål. Så detta behöver vi motverka genom att ändra vårt tankesätt och börja se saker ur andra perspektiv.



8 Referenslista

Axelsson, Monica (2005), Literacitetsutveckling i Stockholms flerspråkiga förskolor. I M. Axelsson, C. Rosander, & M. Sellgren (Red.), *Stärkta trådar: flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap: en sammanfattning: utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning _ målområde språkutveckling och skolresultat (19-98)*. Spånga: Rinkeby språkforskningsinstitut.

Benckert, Susanne, Håland, Pia & Wallin, Karin (2008). *Flerspråkighet i förskolan: en referens och metodmaterial*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Broström, Stig (2009), *Reading for literature and reflection by means of aesthetical activities*. Nordic Early Childhood Education Research, 2, (2), 69-89).

Calderón, Lena (2004), *Komma till tals. Flerspråkiga barn i förskolan*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber

Collier, Virginia P. & Thomas Wayne (2004), *The Astounding Effectiveness of Dual Language Education for All*.

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (2015), *Handbok i kvalitativ analys*. 2 upplagan. Stockholm: Liber.

Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.) (2004), *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Kultti, Anne (2012), *Flerspråkiga barn i förskolan - villkor för deltagande och lärande*. Acta Universitatis Gothoburgensis.

Kultti, Anne (2014), *Flerspråkiga barns villkor i förskolan - lärande av och på ett andra språk*. Johanneshov.



Kultti, Anne & Pramling, Niklas (2017), *Barns rätt till rötter och fötter - berättande för samverkan i mångfaldens förskola*. Stockholm: Liber AB.

Kvale, Steinar (2009), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvalitetsgranskning av Statens skolinspektion (2010), *Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska*. Stockholm. Tillgänglig på Internet: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2010/sprakutveckling-annat-modersmal/sprakutveckling-annat-modersmal-slutrapport.pdf> (5/10-2018).

Kvalitetsgranskning av Statens skolinspektion (2017), *Förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling*. Stockholm. Tillgänglig på Internet: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2017/forskolans-arbete-med-flersprakiga-barns-sprakutveckling/rapport-forskolans-arbete-med-flersprakiga-barns-sprakutveckling-uppdaterad-version.pdf> (5/10-2018).

Ladberg, Gunilla (2003), *Barn med flera språk - tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber AB.

Lahdenperä, Pirjo (2004), *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lieblich, Amia, Tuval-Mashiach, Rivka & Zilber, Tamar (1998), *Narrative research: reading, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Lunneblad, Johannes (2013), *Den mångkulturella förskolan - motsägelser och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur AB.

Rienecker, Lotte & Stray Jörgensen, Peter (2014), *Att skriva en bra uppsats*. 3., omarb. uppl. Lund: Liber.



Sandvik, Margareth & Spurkland, Marit (2012), *Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Skans, Anders (2011), *En flerspråkig förskolans didaktik i praktiken*. Licentiatavhandling, Malmö: Malmö Högskola.

Skolverket (2013), *Flera språk i förskolan: teori och praktik*. Stockholm: Skolverket. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3036> (11/9-2018).

Skolverket (2018), *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2018), *Statens skolverks författningssamling*. Stockholm: Skolverket. https://www.skolverket.se/download/18.4fc05a3f164131a741815d2/1535537399180/Laroplan_forskolan_SKOLFS_2018_50.pdf (15/10-2018).

Stukát, Staffan (2011), *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, Ann-Katrin (2012), *Med alla barn i fokus - om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling* (PAIDEIA Forskningsrapport nr. 04). Borås: Docent i pedagogik vid Högskolan i Borås: Institutionen för pedagogik.

Säljö, Roger (2000), *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Norstedts Akademiska Förlag: Stockholm.

Vetenskapsrådet (2002), *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm.

Vygotskij, Lev Semenovič (2001), *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.



9 Bilaga 1: Missivbrev

Informationsbrev

14/9-2018

Förfrågan till förskollärare verksamma i förskolan, om deltagande i studien ”*Flerspråkighet i förskolan – en intervjustudie om hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan*”.

Hej!

Vi heter Amira och Thapanee och vi går vår sista termin på förskolläraryrket på Högskolan i Kristianstad. För tillfället håller vi på att skriva vårt examensarbete där syftet är att ta reda på hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan.

Undersökningen kommer att genomföras i form av totalt fem enskilda intervjuer med förskollärare från tre olika förskolor i Skåne. Intervjuerna beräknas ta cirka 30–60 minuter och kommer att ljudinspelas samtidigt som skriftliga anteckningar förs. Vi vill gärna spela in intervjuerna för att vara säkra på att vi inte missar att anteckna något under intervjuens gång.

Det är frivilligt att delta i studien och ni kan när som helst avbryta er medverkan utan motivering. Intervjuerna kommer att vara helt anonyma. Namn på personer, kommuner och förskolor kommer inte att nämnas. Materialet från intervjuerna kommer endast användas i vårt arbete.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Kristianstad Högskola. Uppsatsen kommer även att publiceras i portalen Diva. Önskar ni ta del av vår uppsats kan ni meddela oss detta när vi ses för intervjun. När vår slutgiltiga studie sedan är klar kan vi skicka vidare information till er via mail om var ni kan ta del av vår uppsats.

Om ni vill delta i studien vill vi gärna ha ett skriftligt samtycke från varje förskollärare. Detta får ni skriva under när vi träffas för att intervjua er och då kommer vi även samla in era underskrifter.



Vi har även förslag på datum då intervjuerna kan äga rum. Om någon av dagarna passar er får ni gärna maila oss detta, samt vilken tid som fungerar bäst för er. Vi vore även tacksamma om vi kan få namn, mailadress och telefonnummer till dem som vill ställa upp på intervjun, så att vi kan kontakta er för att boka in ett möte. Några dagar innan intervjun kommer vi att maila er våra intervjufrågor, så att ni har möjlighet att förbereda er.

Förslag på datum för intervjun:

Tisdag 25/9, Onsdag 3/10, torsdag 4/10, Fredag 5/10, Måndag 8/10, Onsdag 10/10, torsdag 11/10, Fredag 12/10, Onsdag 17/10 eller Fredag 19/10.

Vi önskar svar från er senast fredag 21/9.

Om ni har frågor så kan ni alltid ringa eller maila oss:

Namn: Amira Saari och Thapanee Svensson

Tel: 072xxxxxxx / 070xxxxxxx

Epost: amira.saari0024@stud.hkr.se / thapanee.svensson0022@stud.hkr.se

Handledare för examensarbete:

Hilma Holm

Hilma.holm@hkr.se

Tel: 044 - 2503244

Med vänliga hälsningar Amira Saari och Thapanee Svensson

Tack på förhand



10 Bilaga 2: Intervjufrågor

Intervjufrågor:

1. Hur länge har du arbetat som förskollärare?
2. Hur många barn respektive förskollärare på avdelningen är flerspråkiga? Barnens ålder?
3. Vad innebär flerspråkighet för dig?
4. Är det något särskilt man ska tänka på när man möter barn som inte har svenska som modersmål?
5. Finns det modersmålsstöd i verksamheten? Om ja, hur fungerar det? Samarbetar ni med modersmåls lärare? Hur ofta kommer modersmåls läraren till förskolan? Om nej, varför inte? Hur gör ni då istället?
6. Har du fått möjlighet till föreläsning/kurs angående flerspråkighet i verksamheten?
7. Hur samarbetar ni med barnens familjer när det kommer till det flerspråkiga?
8. Har ni samma planering för barn som är flerspråkiga som för barn med svenska som modersmål?
9. Vilka lärande aktiviteter erbjuder ni barnen för att utveckla deras språk?
10. Vilka svårigheter respektive möjligheter möter ni i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling?
11. Vilket material och vilka metoder använder ni för att främja flerspråkiga barns kunnande i språket? Hur använder ni materialet /metoderna? Dokumentation?
12. Vad anser du är viktigast i arbetet med att utveckla och stödja flerspråkiga barns språkutveckling?
13. Kan ni ge några konkreta exempel på hur ni gör i er verksamhet när det gäller flerspråkiga barns språkutveckling?
14. Är det något du vill tillägga som vi som blivande förskollärare behöver tänka på i mötet med flerspråkiga barns språkutveckling?



11 Bilaga 3: Blankett för underskrift

Härmed ger jag mitt samtycke till att delta i en intervju gällande studien ”Flerspråkighet i förskolan – en intervjustudie om hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan”.

Datum:

Namn:

Förskola:

Telefonnummer:

Mailadress:

Underskrift: